

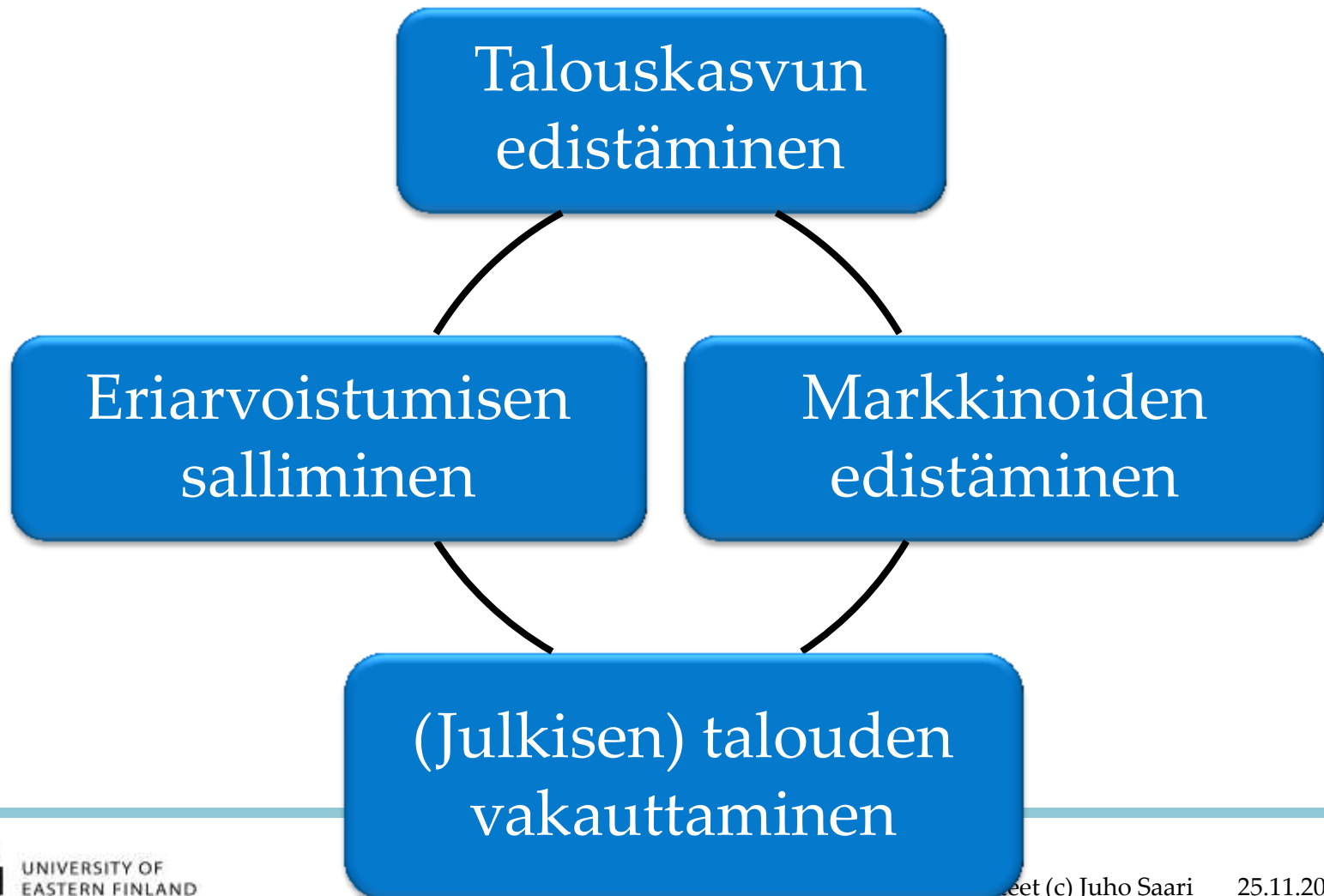
Juho Saari, Professori, johtaja, UEF / KWRC

HYVINVOINTIA EDISTÄVÄT RAKENTEET

UNIVERSITY OF
EASTERN FINLAND

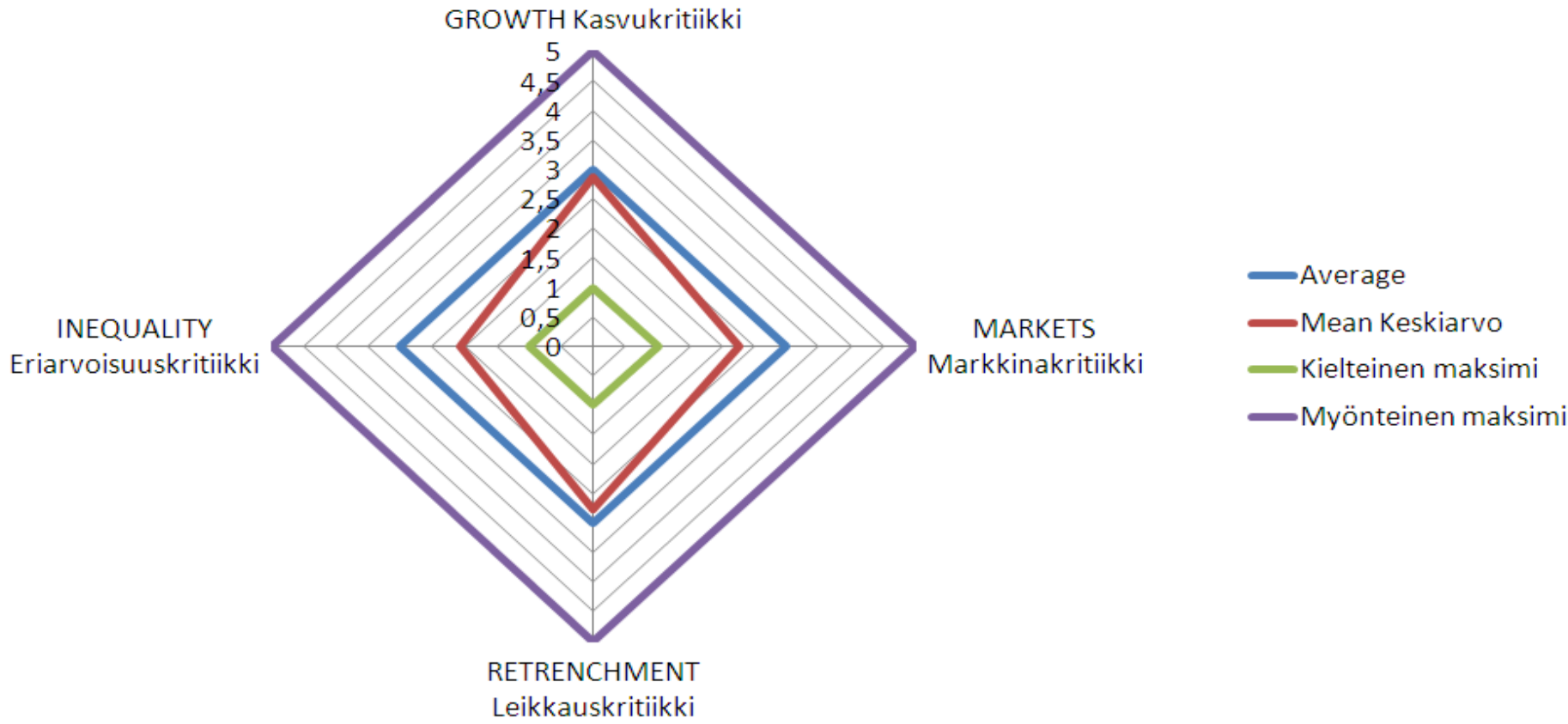
Suomalaisen yhteiskuntapolitiikan neljä pilaria suuren laman (1991-1994) jälkeen

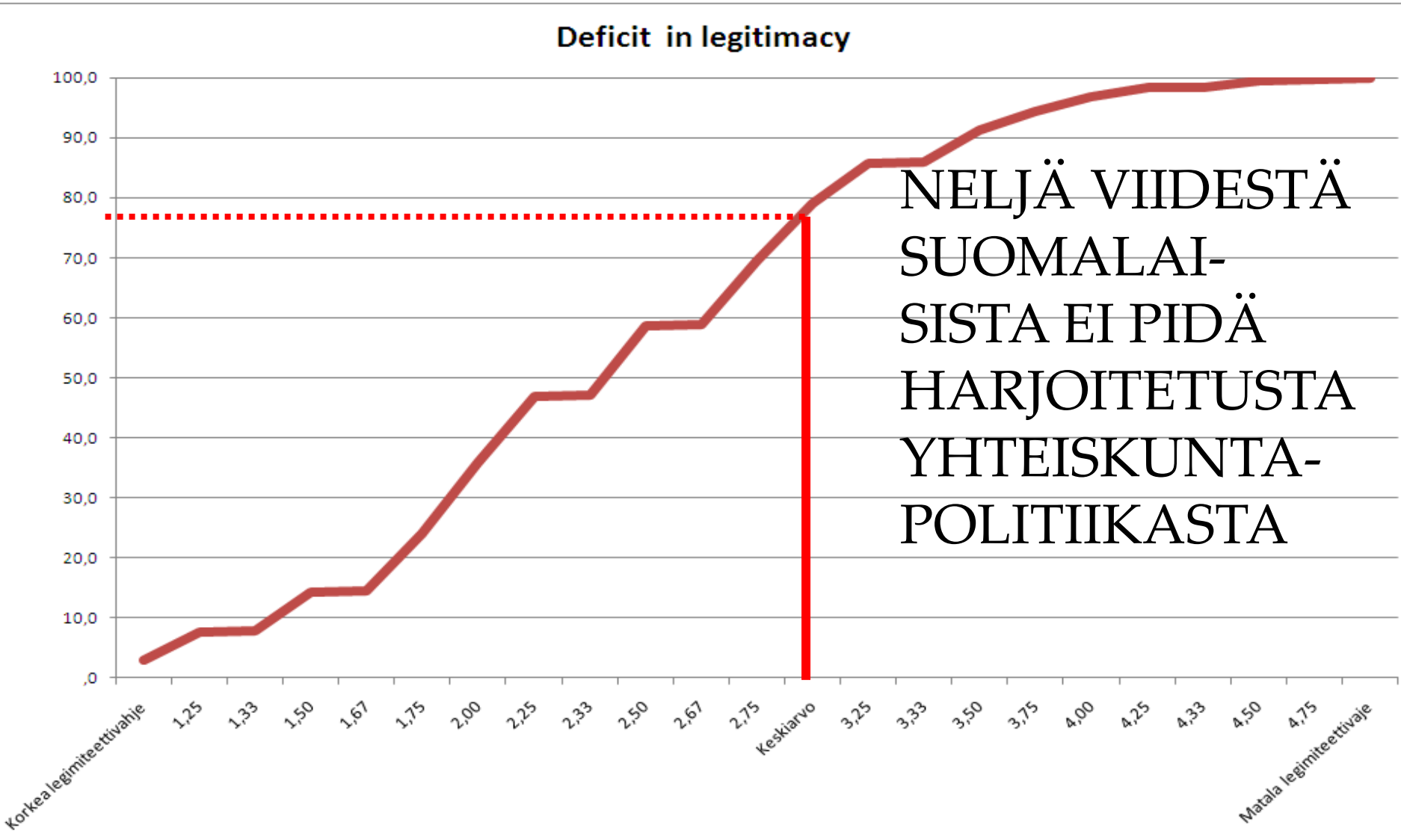
KESKIIARVOINA TARKASTELTUNA SUOMI ON PÄRJÄNNYT HYVIN

Prosperity Index (2009)	Competitiveness Index (2010)	Sustainable society index (2010)	Newsweek Index (2010)
SUOMI	Sveitsi	Sveitsi	SUOMI
Sveitsi	<u>Ruotsi</u>	<u>Ruotsi</u>	Sveitsi
<u>Ruotsi</u>	Singapore	Itävalta	<u>Ruotsi</u>
<u>Tanska</u>	Yhdysvallat	<u>Norja</u>	Australia
<u>Norja</u>	Saksa	SUOMI	Luxembourg
Australia	Japani	Latvia	<u>Norja</u>
Kanada	SUOMI	Uusi-Seelanti	Kanada
Alankomaat	Alankomaat	Slovenia	Alankomaat
Yhdysvallat	<u>Tanska</u>	Luxembourg	Japani
Uusi-Seelanti	Kanada	<u>Tanska</u>	<u>Tanska</u>
Irlanti	Hong Kong	Viro	Yhdysvallat
Iso-Britannia	Iso-Britannia	Saksa	Saksa
Belgia	Taiwan	Valko-Venäjä	Uusi-Seelanti
Saksa	<u>Norja</u>	Unkari	Iso-Britannia
Itävalta	Ranska	Ranska	Etelä-Korea
104	139	151	100

... MUTTA KANSALAISET EIVÄT PIDÄ HARJOITETUSTA YHTEISKUNTAPOLITIIKASTA (3/11 N=1908)

LEGITIMITEETTIVAJE (Summamuuttuja, Crombach .682)

MITEN LEGITIMITEETTI-VAJETTA VOIDAAN SUPISTAA – Auttaisiko vali(s)tus?

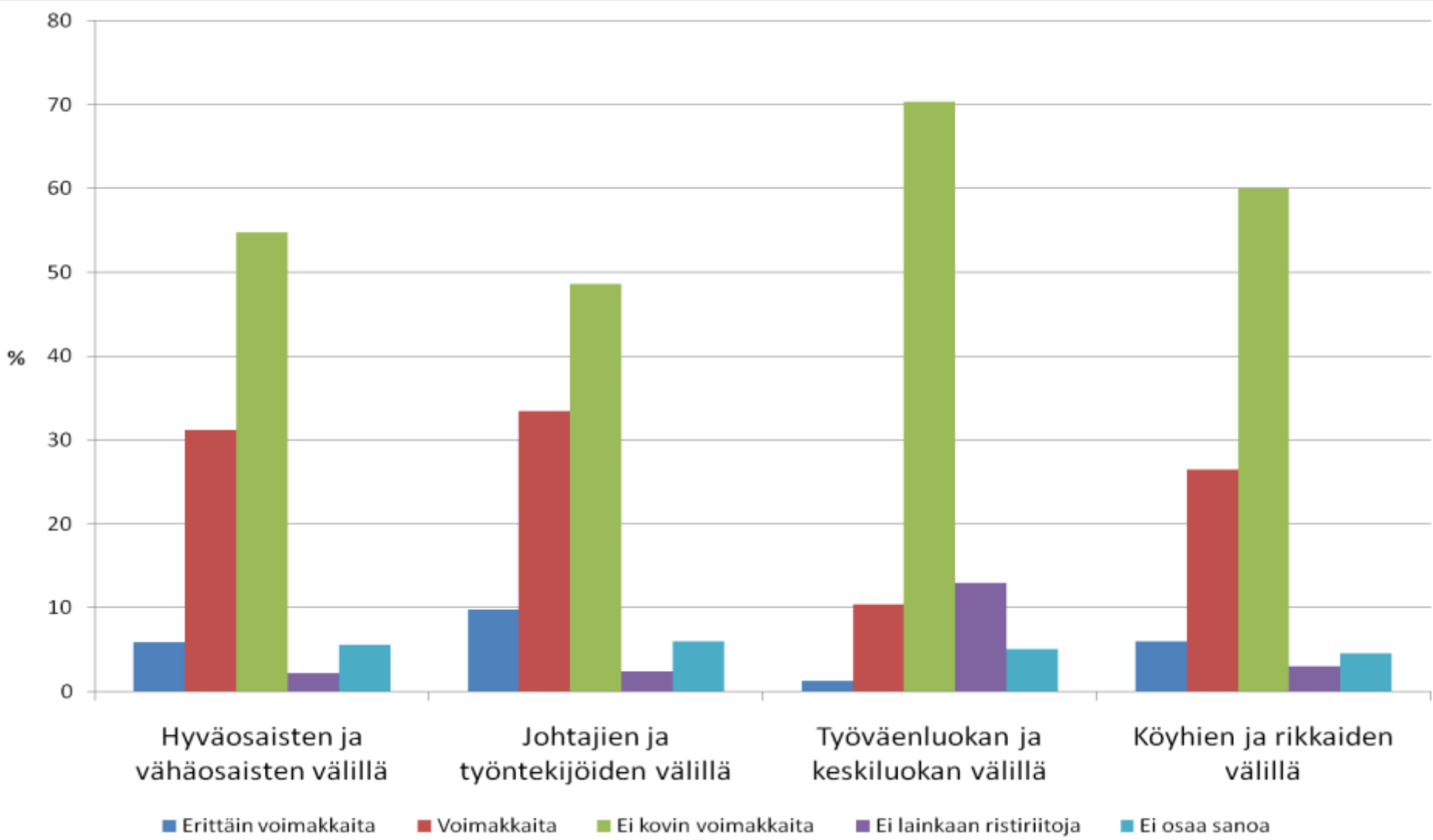
- Peruskysymys on, miksi kansalaiset ovat niin kriittisiä, miksi kansalaiset eivät opi rakastamaan herrojaan:
- Kansalaisten voi perustellusti sanoa olevan väärässä kaikilla neljällä nyt tarkastellulla ulottuvuudella.
- Suomessa hyvinvointivaltiota ei ole ajettu alas;
- Markkinoilla ei ole ylivaltaa;
- Eriarvoistuminen ei ole yksiselitteistä ja
- Kasvu tuottaa (myös koettua) hyvinvointia.
- **MUTTA TOISAALTA.**

SELITYS 1: SOSIAALISEN ETÄISYYDEN KASVU

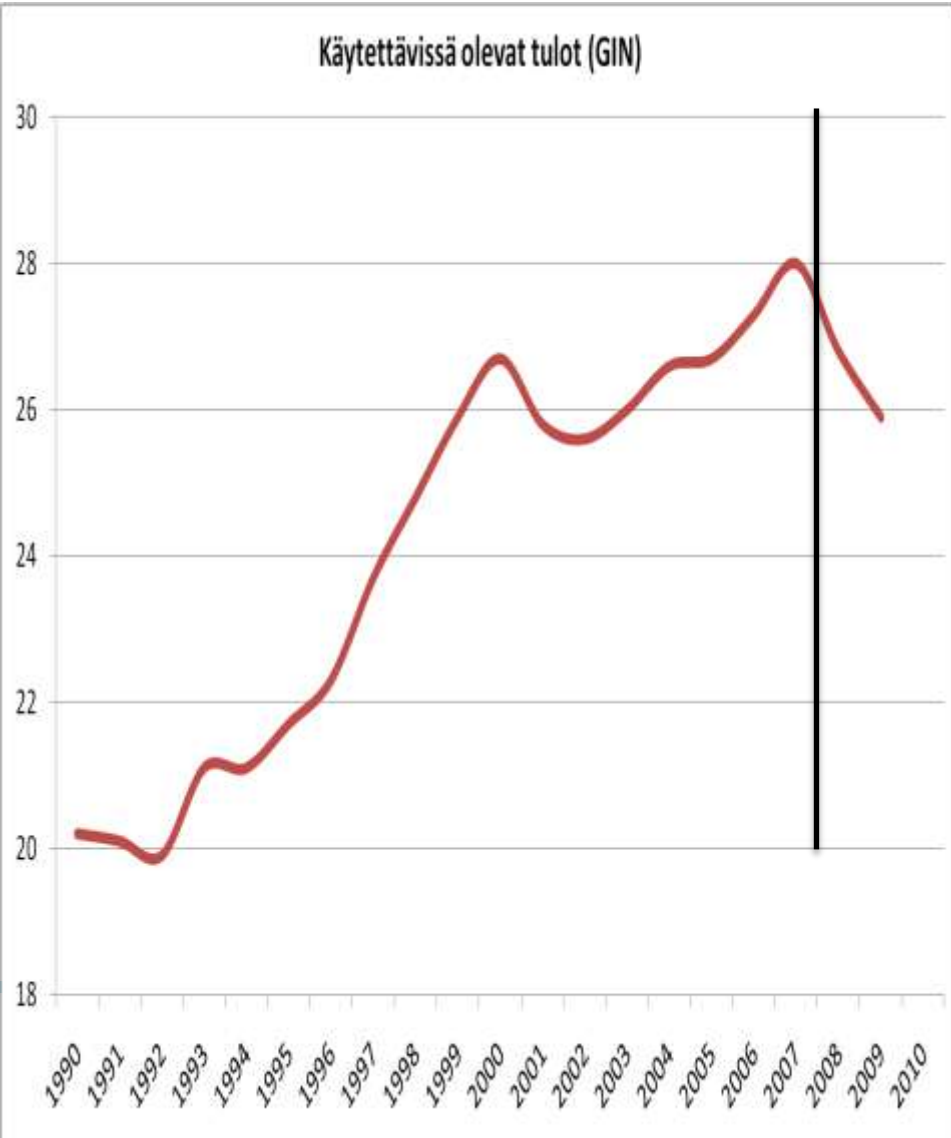
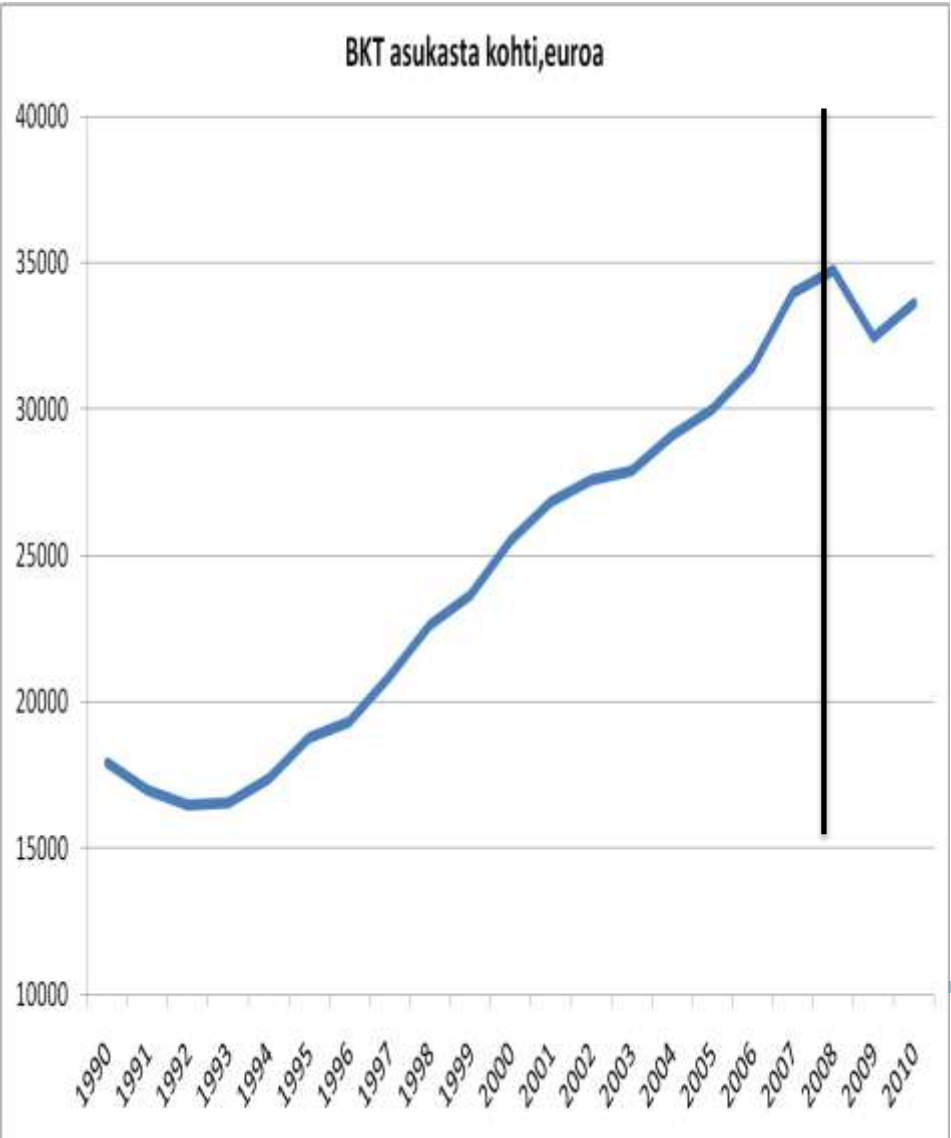
- Statuserot ovat muuttaneet muotoaan,
- ja ryhmien välinen sosiaalinen etäisyys on kasvanut
- Eri ihmisryhmät eivät enää jaa yhteisiä kokemuksia,
- Eivätkä tunne vastavuoroisuuteen perustuvaa solidaarisuutta – meidän vene ja teidän vene.

SELITYS 2: SOSIAALISTEN JÄNNITTEIDEN KASVU

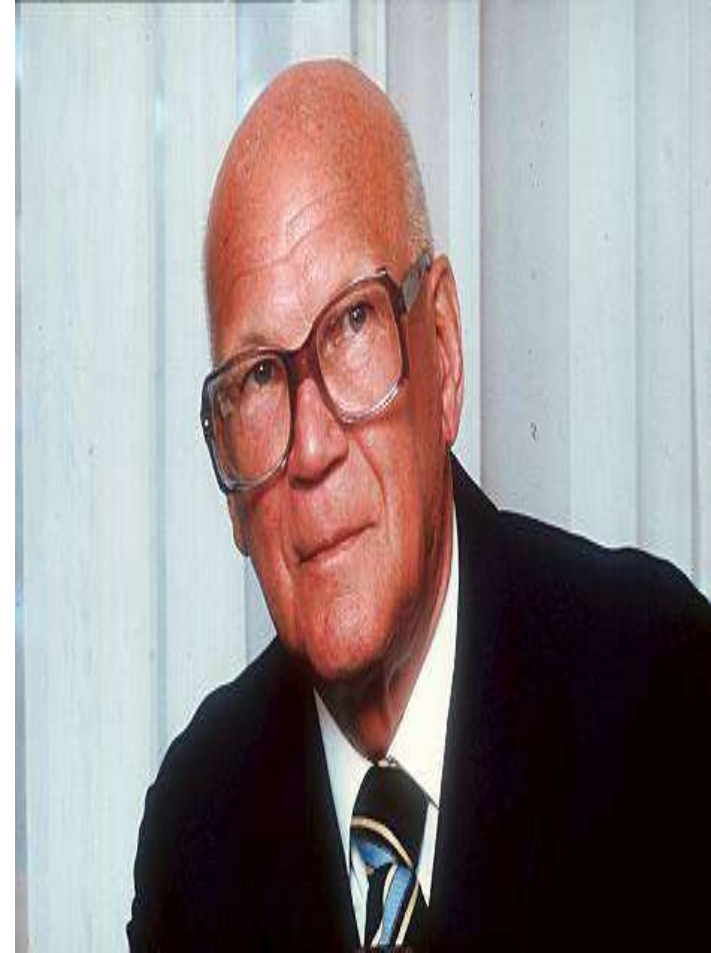

SELITYS 3: YHTEISKUNNAN TILAN EPÄSELVYYS

SELITYS 4: KOLLEKTIIVISEN MUISTIN KATKOS

- Suomalaisen konsensuksen muisti katkeaa Suureen lamaan (1991-1994).
- Useimmat aikasarjat loppuvat vuoteen 1990.
- Historiaan jää paitsi UKK myös ajatus julkisen vallan laajasta vastuusta – ”koska aika on toinen”.
- Viimeinen edelleen virassa oleva Korpilammen (1977) kävijä on Raimo Sailas.
- Myös suuren laman jälkeisen yhteiskunnallisen kehityksen tulkinta on sidoksissa siihen mitä muistamme – ja muistamalla eri asioita kiinnitämme myös huomiota eri asioihin.

Vaihtoehto 1: BIG BANG.

jossa yhteiskuntapolitiikan suuntaa muutetaan nopeasti vastauksena ”muuttuneisiin olosuhteisiin”.

1. Historiallinen evidenssi ei tue tämänkaltaisen toimintamallin onnistuneisuutta, koska
2. Intressiryhmät ottavat sen mihin heidän valtansa ulottuu: sosiaalipolitiikan institutionaalinen rakenne heijastaa enemmänkin valtasuhteita kuin sosiaalipolitiikan mielekästä järjestelmää.
3. Hyvinvointivaltio on viisaampi kuin sitä uudistavat poliitikot: järjestelmä tasapainottaa itsensä organisaatioiden ja ihmisten valintojen seurauksena.
4. Johtaa helposti ryhmäkohtaisten täydentävien järjestelmien kehittymiseen ja yhteiskunnalliseen eriarvoistumiseen.

Vaihtoehto 2: PIENET ASKELEET.

jossa "SUOMI-NEITO" saatetaan raskaaksi muutoksesta, jossa pienestä alusta saadaan aikaan suuria muutoksia vuosien kuluessa.

1. Toimivaksi osoittautunut malli. Tyypillisenä esimerkkinä palveluseteli, joka eteni vaiheittain kokeiluista ensin suppeaan (2004) ja sitten laajempaan (2008) lainsäädäntöön.
2. Muutos on tullut pienten askelten kautta, kuitenkin niin että ero alku- ja lopputilan välillä on huomattavan suuri.
3. Toimii sekä tasa- että eriarvoistavaan suuntaan riippuen järjestelmän parametreista.
4. Keskeinen kysymys on, *milloin* on otollinen hetki saattaa Suomi-neito raskaaksi muutoksesta JA minkälaiset muutokset olisivat mielekkäitä?

HARVINAISET HETKET

- Suomalainen järjestelmä on uudistunut muutamien nopeiden murrosten kautta,
- jolloin suomalainen yhteiskunta ja kansainvälinen järjestelmä on ollut nopeassa liikkeessä, tulevaisuuden epävarmuus suurta, ja jonka jälkeen alkuun saatettua muutosta on sulateltu parikymmentä vuotta.
- 1950-luvun loppu (talouspolitiikan uusi suunta)
- 1970-luvun loppupuoli (Paavelan / Sailaksen lista)
- 1990-luvun alkuvuodet (Saatanalliset säkeet, Sailaksen listat)
- Missä viipyy seuraava suuri muutos: sillä Kataisen hallituksen ohjelma (2011-2015) edustaa pikemminkin jatkuvuutta kuin uutta alkua: mielenkiintoinen kysymys on, tapahtuuko se jo kuluvan hallituksen aikana?

SOSIAALISESTI KESTÄVÄ KEHITYS?

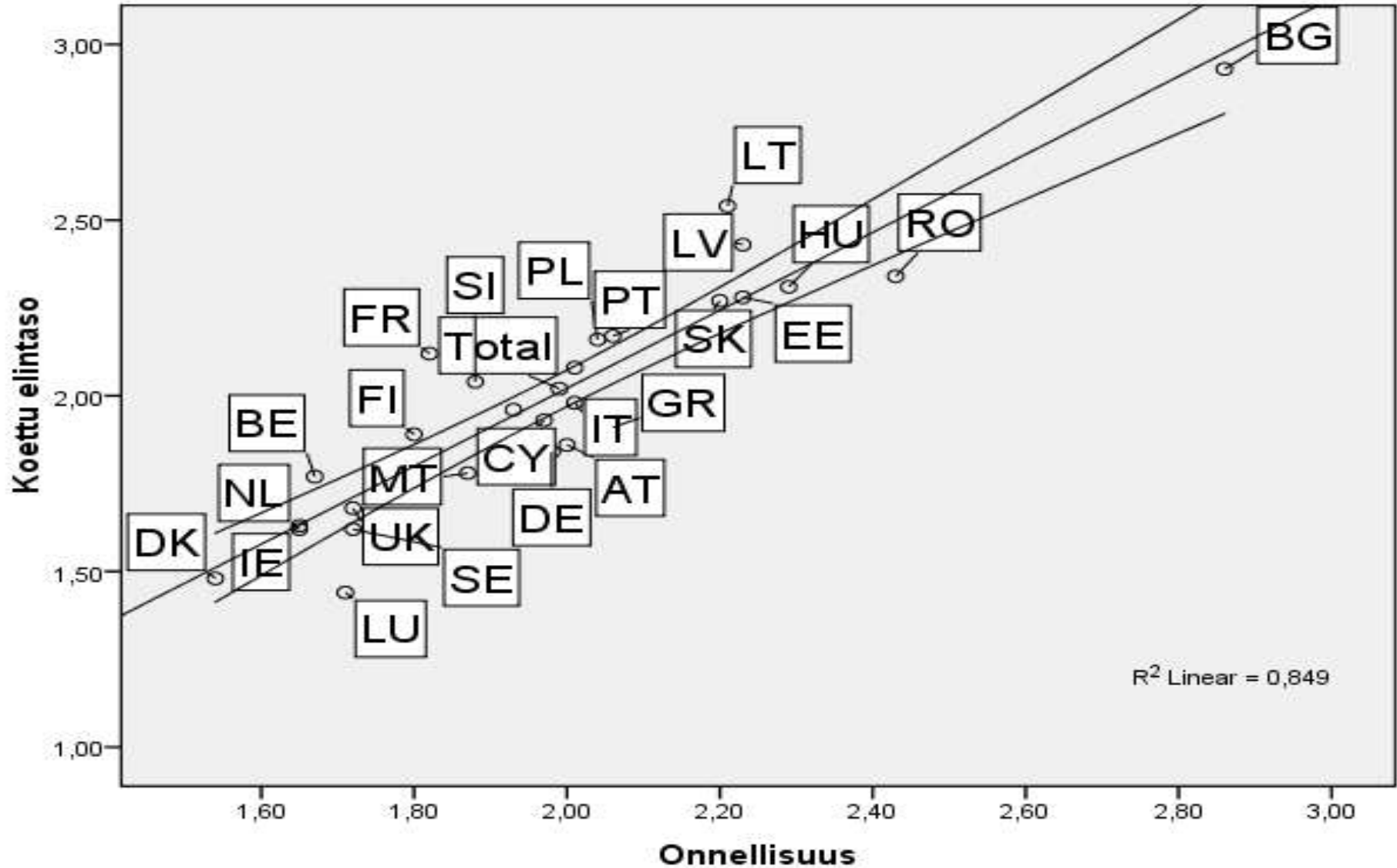
- SOSIAALISESTI KESTÄVÄ KEHITYS on noussut politiikan asialistoille sekä sosiaali- ja terveysministeriön strategian avainkäsitteenä että muun muassa Sosiaali- ja terveysturvan päivien teemana.
- Se on monella tapaa epäselvä käsite, mistä voi olla etuakin, kun haetaan suomalaisen sosiaalipoliittisen *konsensuksen* ydintä, joka voisi samanaikaisesti tukea hallituksen politiikkaa ja olla intressiryhmille jossakin määrin siedettävä.
- Sen voisi politisoida samanaikaiseksi eriarvoisuuden vähentämiseksi ja koetun hyvinvoinnin lisäämiseksi.

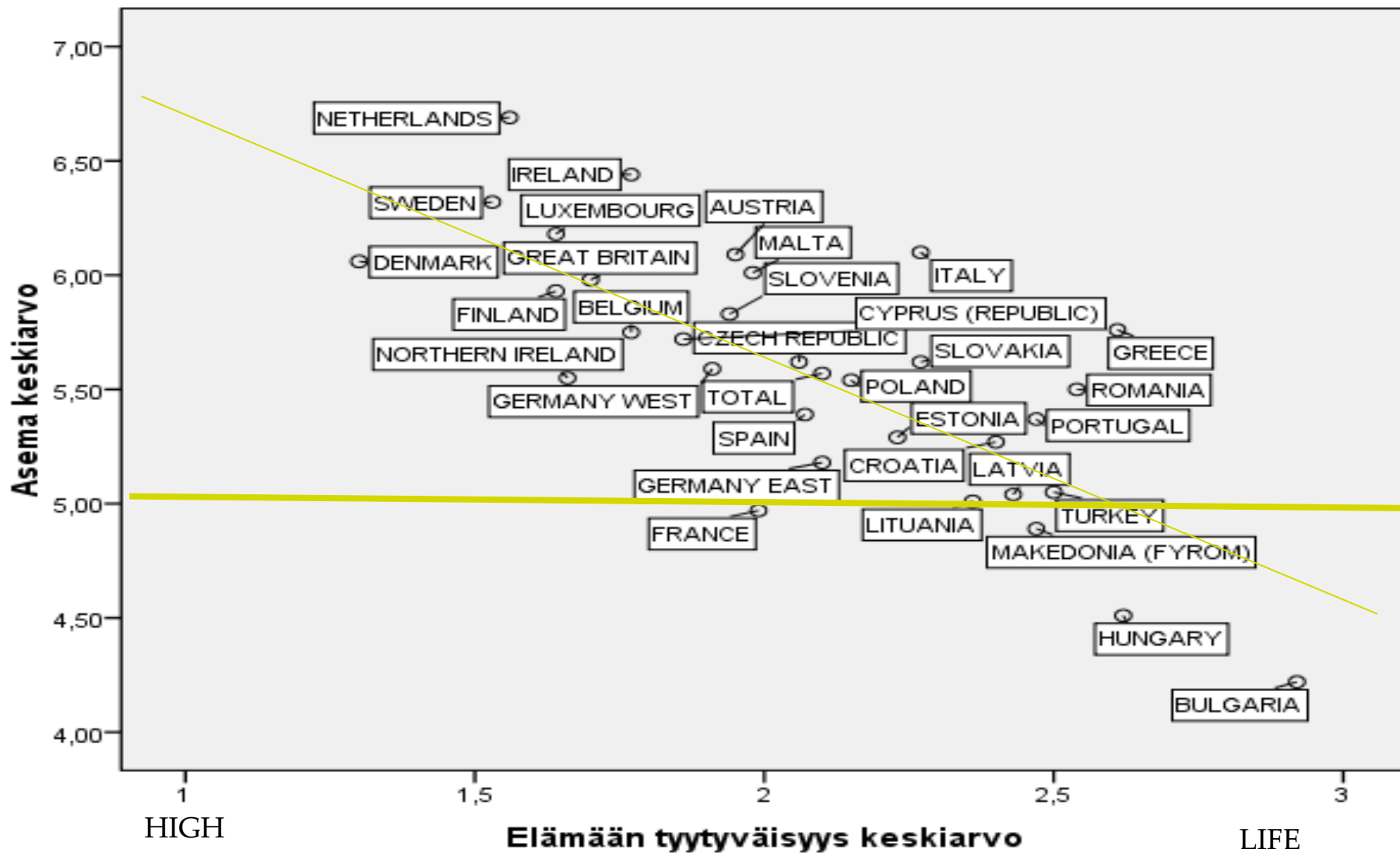
HYVINVOINTIA EDISTÄVÄT RAKENTEET

- Eriarvoisuuden vähentäminen kytkeytyy niihin julkisen vallan (ja työmarkkinajärjestöjen) *uudelleenjakaviin* toimenpiteisiin, joilla tasataan sosioekonomisten ryhmien välisiä eroja erilaisissa resursseissa (tulot, terveys, koulutus, työllisyys, asuminen jne.)
- Hyvinvoinnin lisääminen kytkeytyy niihin julkisen vallan toimenpiteisiin, jotka *parantavat* kansalaisten koettua elämänlaatua (elämään tyytyväisyys, onnellisuus) ja vaikuttavat myönteisesti ihmisten koettuun terveyteen.

HAVAINNOLLISTUS (I)

HAVAINNOLLISTUS (II)

Miten se pienin askelin vähentäisi suomalaisen yhteiskunnan legitimitteettivajetta I?

- Suhteessa *kasvuun* osoittaisi, että työllisyyttä lisäävällä kasvulla on koettua hyvinvointia lisäävää vaikutusta.
- Suhteessa *markkinoihin* osoittaisi, että niiden tasa-arvoistavalla ja kilpailua rajoittavalla sääntelyllä olisi koettua hyvinvointia lisäävää vaikutusta.
- Suhteessa *hyvinvointivaltioon* osoittaisi, että resurssipohjainen hyvinvointi voi lisätä koettua hyvinvointia.
- Suhteessa *eriarvoisuuteen* osoittaisi, että tasa-arvon edistämisellä on koettua hyvinvointia lisäävää vaikutusta.

Miten se pienin askelin vähentäisi suomalaisen yhteiskunnan legitimitteettivajetta II

- Vähentäisi *sosiaalista etäisyyttä* supistamalla ääripäiden välisiä eroja uudelleenjaon avulla.
- Vähentäisi *sosiaalisia jännitteitä* parantamalla väestöryhmien välistä luottamusta.
- Vähentäisi *yhteiskunnan tilaa koskevaa epäselvyyttä* luomalla yhteisymmärrystä sosiaalisesta kehityksestä yhteiskuntapolitiikan ytimenä.
- Vähentäisi *kollektiivisen muistin* hajanaisuutta kiinnittämällä sen eriarvoisuuteen.

TÄÄLTÄ SINNE (JA TAKAISIN)

Kuinka tasa-arvoisuus *käännetään* koetuksi hyvinvoinniksi tietoperustaisten politiikkojen avulla?

Neljä periaatetta

- Myönteisten siirtymien ja sosiaalisten mahdollisuuksien edistäminen.
- Hyvinvoinnin edistäminen on perusteltua aloittaa alhaisen hyvinvoinnin "taskuista".
- Epäsuora lähestymistapa tuottaa paremmat tulokset.
- Erikseen on vältettävä hyvinvointia alentavia ratkaisuja.

Institutionaaliset tekijät

- Tulevaisuuden odotukset
- Menojen ja tulojen tasapaino
- Ajankäytön tasapaino
- Kansalaisyhteiskunta ja vapaaehtoistyö
- Luotettava sosiaaliturvajärjestelmä
- Heikompiosaisimpien tuki.

Tiivistäen – Pienten askelten politiikkaa

- Suomalainen järjestelmä on hyvä perusta sosiaalisesti kestäväen kehityksen politiikalle.
- Jos olemme (hetkellisesti) ihan rehellisiä, *emme tiedä kuinka suomalainen yhteiskunta voi* – onko se ollut menestystarina vai eriarvoistumisen koekenttä?
- Sosiaalinen kestävyys on eräs (mutta ei ainoa) mahdollinen vastaus tähän kysymykseen, jolloin sosiaalisesti kestävä on ”eriarvoisuutta vähentävää ja koettua hyvinvointia lisäävää”.
- Mutta yhtä olennaista on sen selvittäminen, mitkä tosiasiallisesti ovat hyvinvointia edistäviä rakenteita, ja keskittyä niihin – yksittäisten hankkeiden sijasta.

KONKREETTISIA ASKELIA ETEENPÄIN

- ”Hallitus kaventaa tulo-, hyvinvointi- ja terveyseroja. ... Hallitus valmistelee ... laaja-alaisen, köyhyyttä, eriarvoisuutta ja syrjäytymistä vähentävän toimenpideohjelman. ”
- ”Suomalaisten aineellisen hyvinvoinnin ja sen jakautumisen, ympäristön tilan sekä sosiaalisen eheyden ja kansalaisten kokeman hyvinvoinnin seurantatietoja sisältävän mittariston yksityiskohdat täsmennetään asiantuntijatyönä”..
- ”Sosiaalihuollon lainsäädäntöä uudistettaessa onkin luotava entistä parempi pohja sosiaalihuollon tiedontuotannolle, tutkimukselle ja kehittämistoiminnalle. Sosiaalihuollon järjestämisessä ja kehittämisessä on tutkimustiedon lisäksi hyödynnettävä myös asiakkailta saatavaa palautetta sekä kokemusasiantuntijuutta. Paikallisten asiakaspalautejärjestelmien rinnalla arvioinnin tueksi tarvitaan valtakunnallista vertailutietoa.”

LOPUKSI

- Suomalalaisten (Suomessa asuvan väestön) elintaso ja koettu hyvinvointi ovat kaikella todennäköisyydellä nykyistä korkeammalla tasolla, kun tarkastelun kohteena on keskiarvot – ei ole syytä olettaa, että ehtisimme vuoteen 2017 menettä jotakin olennaista suomalaisen yhteiskunnan vahvuuksista.
- Kuitenkin se miten elintaso ja elämään tyytyväisyys Suomessa jakautuvat, kytkeytyy usean mekanismin välityksellä nyt harjoitettuun yhteiskuntapolitiikkaan. Vielä nytkin voidaan suomalaista yhteiskuntaa muokata sosiaalisesti kestävämpään suuntaan luomalla hyvinvointia (todistetusti) vahvistavia rakenteita – ja se on mahdollista jo istuvan hallituksen ohjelmaa taitavasti soveltamalla.

Kiitos

- Hiilamo, Heikki & Saari, Juho (toim.) Hyvinvoinnin uusi politiikka. DIAK, Helsinki 2010, 270 sivua.
- Niemelä, Mikko & Saari, Juho (toim.) Poliitiikan polut ja hyvinvointivaltion muutos. Kela, Helsinki 2011
- Pessi, Anne B. & Saari, Juho (toim.) Hyvien ihmisten maa – Auttaminen kilpailukyky-yhteiskunnassa. DIAK, Helsinki 2011, 350 sivua
- Saari, Juho (toim.) Tulevaisuuden voittajat - Hyvinvointivaltion mahdollisuudet Suomessa. Eduskunnan tulevaisuusvaliokunnan julkaisu 5/2010, 330 sivua.
- Saari, Juho: Yksinäisten yhteiskunta. WSOY, Helsinki 2010.
- Saari, Juho (toim.) Hyvinvointi. Gaudeamus, Helsinki 2011, 400 sivua.
- Saari, Juho: Onnellisuuspolitiikka. Ilmestyy 1/2012. (140 sivua).

KIITOS

UNIVERSITY OF
EASTERN FINLAND

www.uef.fi